

SIEDEMDZIESIĄT LAT POLSKICH TOWARZYSTW MEDYCyny SPORTOWEJ (1937-2007)* **

Henryk Kuński

Stowarzyszenie Lekarzy Sportowych (SLS) zostało powołane do życia na Zjeździe Polskich Lekarzy Sportowych w dniu 10 lutego 1937 r. w Worochcie, a następnie podczas IX Walnego Zjazdu SLS, który odbył się w Łodzi w dniu 19 listopada 1961 r. przekształcone w Polskie Towarzystwo Medycyny Sportowej. Działając z przerwą wojenną w ramach zatwierdzonych statutów, stowarzyszenie realizowało swoje główne cele poprzez pracę organizacyjną na rzecz swoich członków, działalność konsultacyjną dla resortów zdrowia i kultury fizycznej. Ponadto prowadziło akcję dokształcania, wcielając w życie programowanie specjalizacji z medycyny sportowej, sympozjalne i zjazdowe programy dydaktyczne oraz inspirując do podejmowania i kontynuowania badań naukowych w dziedzinie medycyny sportowej, w większości prezentowanych na Zjazdach Naukowych Towarzystw. Zgodnie ze statutem odpowiedzialność za prowadzenie i koordynowanie tej działalności spoczywała na władzach obieranych na kadencje. W syntetycznym skrócie historię kolejnych kadencji władz Towarzystwa można przedstawić następująco.

Na lata 1937-1939 przypada kadencja „wojskowa” pod przewodnictwem prof. Gustawa Szulca z Warszawy. Celem SLS, który udało się osiągnąć było wówczas zwiększenie i zrzeszenie kadr lekarzy sportowych oraz uzyskanie wpływu na obsadzanie stanowisk w klubach i organizacjach sportowych. W tym czasie zorganizowano I i II Zjazd Polskich Lekarzy Sportowych w Worochcie (1937) i w Zakopanem (1939).

Na lata 1947-1957 przypadają powojenne kadencje „warszawskie” SLS pod przewodnictwem dr. Juliusza Majkowskiego (1947-1953) i dr. Zdzisława Zajączkowskiego (1953-1957) z incydentalnym prezesowaniem dr. Wacława Sidorowicza (1948). Podczas kadencji rozpoczętej we wczesnym okresie powojennym, m.in.

dzięki licznym konsultacjom działaczy SLS doszło do odrodzenia się struktur poradnictwa sportowo-lekarskiego wg ideowych wzorców z okresu międzywojennego. Na ten okres przypadają również prace na rzecz przygotowania danych do ustanowienia specjalizacji z medycyny sportowej do czego doszło w 1958 r. Zorganizowano także walne zjazdy i konferencje naukowe SLS, z których trzeci (w 1948), czwarty (w 1950) i piąty (w 1951) odbyły się w Warszawie, szósty (w 1953) w Poznaniu i siódmy (w 1957) w Krakowie.

Na lata 1957-1961 przypadają dwie kadencje „poznaniańskie” pod przewodnictwem prof. Eligiusza Preislera. Znaczący ślad w dziejach polskiej medycyny sportowej pozostał po obradach Konferencji Naukowej podczas VIII Walnego Zjazdu SLS we Wrocławiu (1959), a dotyczył on porozumienia między fizjologami, higienistami i klinicystami na płaszczyźnie medycyny sportowej. Wcześniej w 1958 r. liczna delegacja SLS wzięła czynny udział w XX Kongresie FIMS w Moskwie. Zorganizowany w Łodzi IX Walny Zjazd SLS, wraz z Konferencją Naukową, podjął uchwałę formalnego przekształcenia SLS w PTMS (1961). Pierwszym prezesem został prof. Włodzimierz Missiuro.

Na lata 1961-1965 przypadają dwie kadencje „przekształceniowe” pod przewodnictwem prof. Włodzimierza Missiuro z Warszawy. Programy dwóch Zjazdów Naukowych PTMS, z których dziesiąty odbył się w Warszawie (1963) a jedenasty w Poznaniu (1965), odzwierciedlały ideę poszerzania zainteresowań Towarzystwa m.in. o związki z medycyną pracy. Ukazał się wtedy podręcznik Wacława Sidorowicza pt. „Zarys metodyki badań i poradnictwa sportowo-lekarskiego” (1962), w latach późniejszych wielokrotnie wznawiany jako „Poradnictwo sportowo-lekarskie”. Dla wielu pokoleń lekarzy sportowych stał się on podstawowym źródłem praktycznej wiedzy podręcznikowej.

* przedruk z czasopisma: Medicina Sportiva, 11 (Suppl. 1): S9-S12, 2007

** Referat wygłoszony w czasie XXVII Zjazdu Naukowego Polskiego Towarzystwa Medycyny Sportowej

Na lata 1965-1974 przypadają trzy kadencje „wrocławskie” pod przewodnictwem prof. Seweryna Łukasika, w trakcie których doprowadzono do uporządkowania ustawodawstwa dotyczącego opieki nad sportowcami (1969), opracowano szczegółowy program specjalizacji z medycyny sportowej (1973) oraz przygotowano porozumienie międzyresortowe rozszerzające zakres zadań tzw. dużych Wojewódzkich Przychodni Sportowo-Lekarskich (WPSL) w opiece nad sportem wyczynowym (1974). W tym czasie wydano zbiorowe opracowanie podręcznika pt. „Medycyna sportowa w praktyce” (1973) i opracowano zasady etyczno-deontologiczne PTMS (1974). Odbyły się również cztery Zjazdy Naukowe PTMS, XII we Wrocławiu (1968), XIII w Olsztynie (1969), XIV w Katowicach (1972) i XV w Łodzi (1974). Zjazdy w Olsztynie i Łodzi, były połączone z Konferencją Komisji Badań Wpływu Ćwiczeń Fizycznych na Organizm Komitetu Fizjologii PAN, nad którą przewodnictwo objął prof. Eligiusz Preisler.

Na lata 1974-1987 przypada pięć kolejnych kadencji pod przewodnictwem prof. Stanisława Kozłowskiego z Warszawy (do jego przedwczesnej śmierci w 1985 r.). Pomimo pogarszającej się sytuacji społeczno-gospodarczej w kraju, systematycznie zwiększała się rola WPSL, wspierana merytorycznie przez prezesa PTMS, tak iż stała się bodźcem do podejmowania badań naukowych przez środowiska związane z placówkami wojewódzkimi. Wyniki badań prezentowane były podczas Zjazdów Naukowych PTMS – XVI w Szczecinie (1977), XVII w Bydgoszczy (1979), XVIII we Wrocławiu (1981), XIX w Gdańsku (1984) i na XX Jubileuszowym w Warszawie, poświęconym pamięci profesora Stanisława Kozłowskiego (1987). Osiągnięciem władz tej kadencji było opracowanie uszczegółowionego programu studiów specjalizacyjnych II stopnia medycyny sportowej (1983), który stał się wzorcem dla kolejnych uzupełnień w latach późniejszych. Wydano również pierwsze numery czasopisma „Medycyna Sportowa” (1985).

Na lata 1987-1996 przypadają trzy kadencje „przełomowe” pod przewodnictwem prof. Bolesława Buły z Wrocławia (1987-1990), prof. Artura Dziaka z Warszawy (1990-1993) i prof. Romualda Lewickiego z Łodzi (1993-1996). Podczas kadencji wrocławskiej zorganizowano XXI Zjazd Naukowy PTMS w Jeleniej Górze (1991), kadencję warszawską zakończył XXII Zjazd PTMS w Spale (1993), a kadencję łódzką – XXIII Zjazd PTMS w Krakowie (1996). Ten ostatni – połączony z Międzynarodowym Sympozjum „Medicina Sportiva” – był wydarzeniem wyjątkowym w zakresie formy i programu, a także ze względu na udział wybitnych ekspertów zagranicznych. W trudnym dla poradnictwa sportowo-lekarskiego okresie Towarzystwo zostało obciążone zadaniami interwencji w sprawach masowo likwidowanych placówek poradnictwa spor-

towo-lekarskiego. Wydane przez PTMS, w 1991 r. opracowanie zbiorowe pt. „Medycyna Sportowa” stało się na blisko 15 lat podstawowym źródłem wiedzy z zakresu medycyny sportowej w Polsce.

Na lata 1996-2002 przypadają dwie kadencje „senatorskie” pod przewodnictwem prof. Jerzego Smorawińskiego z Poznania, który zaprosił środowisko sportowo-lekarskie na zorganizowany w Poznaniu XXIV Zjazd Naukowy PTMS (1999). Odbywały się także Międzynarodowe Sympozja „Medicina Sportiva” (1998, 2000, 2002). Kadencję kończył Jubileuszowy XXV Międzynarodowy Kongres Polskiego Towarzystwa Medycyny Sportowej w Warszawie (2002), który był znaczącym interdyscyplinarnym spotkaniem naukowym, z naprzemiennie odbywającymi się sesjami dydaktyczno-naukowymi i naukowymi. Prezes i członkowie Zarządu poświęcili wiele wysiłku na powstrzymanie likwidacji struktur poradnictwa sportowo-lekarskiego, nie ustając w działaniach na rzecz jednocześnie utrzymania specjalizacji z medycyny sportowej w rejestrze ministerialnym jako specjalizacji szczegółowej (1999).

Na lata 2002-2007 przypadają kadencje „początku wieku” pod przewodnictwem prof. Krzysztofa Klukowskiego z Warszawy (2002-2005) i prof. Anny Jegier z Łodzi (od 2005). Trwające od ostatnich lat ubiegłego wieku kolejne reformatorskie posunięcia w sferze ochrony zdrowia, skłoniły władze Towarzystwa do przejęcia zadań dokształcania lekarzy sportowych i nadawania im uprawnień do orzecznictwa sportowo-lekarskiego. Z dotacji PTMS wydano zbiorowe opracowanie podręcznika pt. „Medycyna Sportowa” (2005) oraz pierwszy tom książki pt. „Dzieje medycyny sportowej w Polsce”. Został również zorganizowany XXVI Zjazd Naukowy PTMS we Wrocławiu (2005), a także Międzynarodowe Sympozjum „Medicina Sportiva” w Krakowie (2004), Międzynarodowy Kongres PTMS Medicina Sportiva 2006, przygotowano ponadto XXVII Zjazd Naukowy PTMS w Jaworze nad Solną (2007).

W uzupełnieniu należy odnotować, że w ostatnim dziesięcioleciu, na przełomie wieków, w trudnym dla poradnictwa sportowo-lekarskiego okresie, z inicjatywy kilku przede wszystkim regionalnych ośrodków naukowych, doszło do wyraźnego ożywienia działalności organizacyjnej i naukowej w zakresie medycyny sportowej. Do trwałych osiągnięć należą m.in. kolejne sympozja międzynarodowe i krajowe „Medicina Sportiva” w ośrodku krakowskim, sympozja CINDI w ośrodku łódzkim, konferencje żywieniowe w ośrodku poznańskim, konferencje fizjoterapeutyczne i endokrynologiczne w ośrodku wrocławskim oraz konferencje ortopedyczno-traumatologiczne w ośrodku warszawskim.

Typowe dla medycyny sportowej programy konferencji i zjazdów naukowych uwzględniały dwa

główne tematy ramowe: fizjologiczno-internistyczny z dominującym problemem postępów w diagnostyce tzw. wytrenowania i ortopedyczno-traumatologiczny z uznanymi za kluczowe problemami ostrych i przewlekłych przeciążeń narządu ruchu. Analiza materiałów zjazdowych wykazuje, że z perspektywy obu tematów ramowych poziom medycyny sportowej w Polsce w swojej warstwie intelektualnej pozostawał w kręgu aktualnych osiągnięć nauki. Czynnikiem sprzyjającym był wysoki poziom edytorski dwu oficjalnych czasopism PTMS: „Medycyna Sportowa” i „Medicina Sportiva” oraz prężnych wyspecjalizowanych wydawnictw: Medsportpress w Warszawie i Medicina Sportiva w Krakowie.

Odtworzenie dziejów, często bardzo intensywnej działalności Kół SLS i Oddziałów PTMS jest niezwykle trudne z powodu szczupłości zapisów kronikarskich.

Reasumując, Stowarzyszenie Lekarzy Sportowych, przekształcone później w Polskie Towarzystwo Medycyny Sportowej, powstało dzięki wysiłkom prekursorów opieki lekarskiej nad sportowcami. Przetrwało dzięki zaangażowaniu społecznemu i intelektualnemu ogromnej rzeszy swoich członków już 70 lat. Obok przewodniczących Zarządu, jego członków, szczególny trud ponosili organizatorzy kolejnych konferencji, sympozjów i zjazdów naukowych, dla których wdzięczność i podziękowanie było praktycznie jedyną, jakże należną im nagrodą.